

ფილოსოფიური პრობლემატიკის აქტუალური საკითხები
არჩილ ჯორჯაძის შემოქმედებაში
(ზოგიერთი ასპექტი)

გოლეტიანი რობერტ – პროფესორი, ფილოსოფიისა და ფსიქოლოგიის დეპარტამენტი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო

კუჭუხიძე იაკობ – ასისტენტ პროფესორი, ფილოსოფიისა და ფსიქოლოგიის დეპარტამენტი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო

**Topical Questions of Philosophical Problems in Archil Jorjadze's Work
(Some Aspects)**

Goletiani Robert – Professor, Department of Philosophy and Psychology, Akaki Tsereteli State University, Kutaisi, Georgia

Kuchukhidze Iakob – Assistant Professor, Department of Philosophy and Psychology, Akaki Tsereteli State University, Kutaisi, Georgia

Introduction and aim: Archil Jorjadze was political and public figure, publicist, philosopher, esthetic. He was a graduate of Tbilisi #1 Gymnasia, also a graduate of Russia's, England's, Switzerland's, France's academies. He was the first person in Europe to emphasize that Georgia was not Russian's province and he struggled for autonomy which would have been followed an independence.

The aim of the research is to introduce the views of Archil Jorjadze about the actual questions of philosophical problems in public. Which is connected to Georgian's problem of national self-consciousness, which was intensified gnosiological problems, using of metaphysics, understanding essence of life and peculiarities of irrationalism.

Research methodology: For the recognition of problem we use the methods of analysis and synthesis. we made creative discussion and appropriate decisions about Jorjadze's publications and came to the conclusion that historical, aesthetic, philosophical problems are very important in Archil Jorjadze's works and also it is important for the future determination.

Results and implications: We think that in our research we positively showed the right development of Georgian Philosophical thinking of the 20-th century, where we showed forward-thinking people's real philosophical conception's rise. We accept Archil Jorjadze's philosophical problems' actual learning, to hold discussions and conferences to analyze mentioned problems.

Conclusion: In our research we clearly noticed about the recognition of Archil Jorjadze's philosophical problems. Also we remind the public that the state independent gained in the end of the 20- century got a firm theoretical fundament in the beginning of the 20-th century.

Keywords: understanding, gnosiology, irrationalism, synthesis

მესავალი და მიზანი: არჩილ ჯორჯაძე იყო პოლიტიკური და საზოგადო მოღვაწე, პუბლიცისტი, ფილოსოფოსი, ესთეტიკოსი, თბილისის პირველი გიმნაზიის, რუსეთის, ინგლისის, საფრანგეთისა და შვეიცარიის უმაღლესი სასწავლებლების კურსდამთავრებული.

მან პირველმა ღიმილმა ხმა ევროპაში, რომ საქართველო არ იყო რუსეთის რიგითი პროვინცია და იგი იბრძოდა თავისუფლების მოსაპოვებლად. იბრძოდა ავტონომიისათვის, რასაც უნდა მოყოლოდა დამოუკიდებლობა.

კვლევის მიზანია ფართო საზოგადოების წინაშე სამსჯავროზე გამოვიტანოთ არჩილ ჯორჯაძის შეხედულებები ფილოსოფიური პრობლემების აქტუალურ საკითხთა შესახებ. რაც ორგანულად უკავშირდება ქართველთა ეროვნული თვითშეგნების საშვილიშვილო საქმეს, რასაც ამლიერებდა მის მიერ დამუშავებული გნოსეოლოგიური პრობლემები, მეტაფიზიკის ორსახა მოხმარება, სიცოცხლის არსის წვდომა და ირაციონალიზმის თავისებურება.

კვლევის მეთოდოლოგია: პრობლემის წვდომისათვის გამოყენებულია ანალიზისა და სინტეზის მეთოდები. მოვახდინეთ აღნიშნულ თემაზე ჯორჯაძის მიერ წარმოდგენილი პუბლიკაციების კრიტიკული განხილვა და გავაკეთეთ სათანადო დასკვნები, რომლითაც მივედით აღიარებამდე: რომ არჩილ ჯორჯაძის შემოქმედებაში, როგორც ისტორიულ, ესთეტიკურ, ფილოსოფიურ პრობლემებს განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს და მნიშვნელოვანია მომავლის განსაზღვრისათვის.

შედეგები და გამოყენება: ჩვენს მიერ წარმოდგენილი ნაშრომით მიგვაჩნია დადებითი სამსახური გავუწიოთ მე-20 საუკუნის დასაწყისის ქართული ფილოსოფიური აზროვნების სწორი მიმართულებით განვითარების საქმეს, რითაც პროგრესულად მოაზროვნე ადამიანებს დავანახეთ ჩემმარტივი ფილოსოფიური აზრის აღმასვლა. მიზანშეწონილად ვთვლით ფართო ასპარეზი მიეცეს არჩილ ჯორჯაძის მიერ შემოთავაზებული ფილოსოფიური პრობლემების აქტუალურ საკითხთა სწავლებას, მოეწყოს დისკუსიები და კონფერენციები აღნიშნულ პრობლემათა გაანალიზებისათვის.

დასკვნა: ჩვენს მიერ წარმოდგენილი ნაშრომის მომზადებით ვფიქრობთ გარკვეული სიცხადე შევქმენით არჩილ ჯორჯაძის მიერ შემოთავაზებული ფილოსოფიური პრობლემების აქტუალურ საკითხთა წვდომის კუთხით. ამასთან საზოგადოების დიდ ნაწილს შევახსენებთ, რომ მე 20 საუკუნის დასასრულს განმეორებით მოპოვებულმა საზოგადოებრივმა დამოუკიდებლობამ მყარი თეორიული საფუძველი მიიღო მე 20 საუკუნის დასაწყისში.

საკვანძო სიტყვები: წვდომა, გნოსეოლოგია, ირაციონალიზმი, სინთეზი

პოლიტიკური და საზოგადო მოღვაწე, პუბლიცისტი, ფილოსოფოსი, ესთეტიკოსი, სოციოლოგი და სოციალისტური პარტიის ერთ-ერთი ლიდერი, თბილისის პირველი გიმნაზიის, რუსეთის, ინგლისის, საფრანგეთის და შვეიცარიის უმაღლესი სასწავლებლების კურსდამთავრებული, „ცნობის ფურცლის“ მუდმივი თანამშრომელი და სარედაქციო კოლეგიის წევრი იყო არჩილ ჯორჯაძე, რომელმაც დიდი შრომა გასწია საქართველოში სოციალისტ-ფედერალისტური პარტიის დაფუძნებისათვის. ჯორჯაძემ თედო სახოკიამ, მიხაკო წერეთელმა და გიორგი დეკანოზიშვილმა მეოცე საუკუნის დასაწყისში (1903–1905) დაარსეს ჟურნალი „საქართველო“, რომელიც ქართულ და ფრანგულ ენებზე გამოდიოდა.

არჩილ ჯორჯაძე იყო პიროვნება, რომელმაც პირველმა აღიმადლა ხმა ევროპაში, რომ საქართველო არ იყო რუსეთის რიგითი პროვინცია და იგი იბრძოდა თავისუფლების მოსაპოვებლად, იბრძოდა ავტონომიისათვის, რასაც უნდა მოჰყოლოდა დამოუკიდებლობა. საქართველოში საზღვარგარეთიდან დაბრუნებულმა არჩილ ჯორჯაძემ იმოღვაწა ქართულ გაზეთებში „ისარი“, „ამირანი“, მან შექმნა „საერთაშორისო ნიადაგის თეორია“, რომელიც მოუწოდებდა ერის ერთიანობისაკენ და უარყოფდა კლასობრივ დაპირისპირებას, იგი ილია ჭავჭავაძეზე იყო სრულად ამოზრდილი და მისი ღვაწლი იტვირთა.

განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს არჩილ ჯორჯაძის თხუზულებები „სამშობლო და მამულიშვილობა“, „მასალები ქართული ინტელიგენციის ისტორიისათვის“, იგი ქმნიდა ფილოსოფიურ ნაწარმოებებს „წერილები ისტორიის წისქვილიდან“, „ინდური ფილოსოფია“, „ტოლსტოის მსოფლმხედველია“, მათში ავტორი ადამიანის არსებობის, მისი ყოფიერების საზრისის, ბედნიერებისა და ეთიკური საწყისის საკითხებს განიხილავდა.

მე-20 საუკუნის დასაწყისში საქართველოში ფილოსოფიური აზროვნების ძველისძველი ტრადიციების გამოცოცხლება, აღორძინება არჩილ ჯორჯაძის სახელთან არის დაკავშირებული. თავისებურება, რომლითაც გამოირჩევა მისი ლიტერატურული მემკვიდრეობა მასში აისახება, იგი აშკარად გამოირჩევა თანამედროვე პუბლიცისტებისაგან და ლიტერატორებისაგან, იგი პროფესიულ დონემდე ფილოსოფიურად განსწავლული პიროვნებაა, რაც არა მხოლოდ ფილოსოფიურ ნაშრომებში ჩანს, არამედ მის ნებისმიერ პუბლიკაციაში ნათლად იგრძნობა. მისი შემოქმედებით იგი ეძებს პასუხებს ყველა საჭირობოროტო კითხვაზე, რაც ცხოვრებამ დააყენა ჭეშმარიტ მამულიშვილთა წინაშე, რასაც

უნდა განესაზღვრა ქართველი კაცის, ქართული ერის, ქართული კულტურის სამომავლო ორიენტირი.

ვაანალიზებთ რა მე-19–მე-20 საუკუნეთა მიჯნაზე ქართული ფილოსოფიური აზროვნების დონესა და პოტენციას, საჭიროა ვიხელმძღვანელოთ იმის მიხედვით, იდგა თუ არა ქართველი ფილოსოფიური აზრი თავისი პრობლემატიკით იმ ეპოქის მსოფლიო ფილოსოფიური აზროვნების დონეზე, ანდა იმის მიხედვით, თუ რამდენად იყო მასში განხორციელებული ევროპული ფილოსოფიური აზროვნების პრობლემატიკა.

არჩილ ჯორჯაძის ფილოსოფიურ აზროვნებას ძირითადად ორი წყარო ასაზრდოებდა. ეს იყო ქართული ფილოსოფიური აზროვნების ისტორიული ტრადიცია და მისი თანადროული ევროპული ფილოსოფია (იგი არანაკლებ კარგად იყო გარკვეული ადმოსავლურ ფილოსოფიაში). ვფიქრობთ ისიც ყურადღებამისაქცევია, რომ ჯორჯაძე ცდილობს ფილოსოფიური კატეგორიებით იაზროვნოს და ფილოსოფიურად გაანალიზოს საზოგადოებრივი მოვლენების ურთიერთმიმართება, თუმცა მისმა ფილოსოფიურმა შეხედულებებმა ვერ მიაღწიეს ფილოსოფიურ–თეორიული ცოდნის დონეს, როცა სამყაროს შესახებ ფილოსოფიური ცოდნა რამდენადმე დასრულებულ სისტემურ ხასიათს იღებს, თუმცა ვიდრე მოაზროვნეს სამყაროს შესახებ სისტემური ცოდნა არ ჩამოყალიბებია, საქმე გვაქვს ძიებასთან. მისი ფილოსოფიური მსოფლმხედველობა თავისი არსით ოპტიმისტურია. იგი გარკვევით წერს ერთ–ერთ წერილში: „სიძულვილი, რომელიც ჩვენს გულშია, ეს უკმაყოფილებაა, რომლითაც გაჟღენთილია ჩვენი არსება, ეს წყურვილია სიცოცხლისა და დაუცხრომელი ძებნა ბედნიერებისა იმისი თავდება, რომ ის, რაც დაკარგულად გვეჩვენება, ჯერ კიდევ ჩვენს ხელშია ის, რაც სიკვდილად გველანდება, ძილი და თვლემია მარტოოდენ“ (2. გვ.–20).

როგორც ოპტიმისტ პიროვნებას, არჩილ ჯორჯაძეს ბუნებრივია ფილოსოფიურად უნდა გაეაზრებინა თუ რით დაპირისპირებოდა მის ირგვლივ გამეფებულ ბოროტებას, რა ეკეთებია, რისი იმედით ეკეთებია, ეს კი მისი აზრით თავისუფლება იყო, რადგან სწორედ თავისუფლებაა ის ფუნდამენტურ–არსობრივი საფუძველი, რომლის რეალიზაციითაც შესაძლებელი ხდება ადამიანში სულიერის აღდგენა–განმტკიცება, ცხოვრებაში მაღალი ღირებულებების დამკვიდრება.

ჯორჯაძე მიიჩნევდა, რომ აუცილებლად საჭიროა იმ ფილოსოფიური აზროვნების ტრადიციულობის აღდგენა საქართველოში, რომლითაც ერთ დროს მდიდარი ვიყავით, რასაც მოწყვეტილნი ვართო, იგი სამართლიანად სვამს კითხვას, მაშინ როდესაც ადრეულ საუკუნეებში გვყავდნენ ეროვნულ ნიადაგზე მდგარი ფილოსოფოსები, რომლებიც მნიშვნელოვანი პრობლემებით იყვნენ დაინტერესებულნი, გვქონდა თუ არა ქართველებს უფლება ხელი აგვედო საკაცობრიო ფილოსოფიური პრობლემების კვლევაზე. დასძენს, რომ ქართველმა ნეოპლატონიკოსებმა დიდი გავლენა მოახდინეს საერთოდ „ფილოსოფიური აზრის მსვლელობაზე“, მაშ რატომ გაწყდა კავშირი ჩვენს ძველ კულტურასთან? (2. გვ.–139–141).

არჩილ ჯორჯაძე საქართველოში ფილოსოფიური პრობლემების კვლევას ორგანულად უკავშირებს ქართველთა ეროვნული თვითშეგნების საშვილიშვილო საქმეს, რასაც

ამლიერებდა მოწოდებით „წევრნი ვართ დიდი საზოგადოებისა“, „არა გვაქვს უფლება მოვწყდეთ მსოფლიო აზროვნების ცხოვრებას“. (2. –გვ.–5). მას კარგად აქვს გათავისებული განყენებული ფილოსოფიური აზროვნების მნიშვნელობა, რაშიდაც ეთანხმება ჰეგელს და თანაც მთლიანად, თუმცა შეგნებული აქვს, რომ ყოველ კულტურაში ფილოსოფია მაშინ ჩნდება, როდესაც მოცემული კულტურა აღწევს სიმაღლეს, რომელზეც საკუთარ საფუძველზე რეფლექსიას მოახდენს, ფილოსოფია სწორედ ასეთი რეფლექსიაა. მასთან ეს რეფლექსია „ეროვნული კულტურის ფორმულის მონახვის სახეს იღებს“.

ღრმად გასააზრებელია არჩილ ჯორჯაძის შემეცნების თეორიის პრიმატი მის ფილოსოფიაში, რაც განპირობებული იყო იმდროინდელი დასავლური ფილოსოფიის აზროვნების ტენდენციებით. პირველრიგში საყურადღებო მომენტია ის, რომ ა.ჯორჯაძის მოღვაწეობის დაწყება (მე–20 ს. დასაწყისი) დაემთხვა ევროპული ფილოსოფიური აზროვნების უმთავრეს საგანს – შემეცნების რაობის ანალიზს, რაზედაც დიდი ზეგავლენა იქონია ჰეგელის პანლოგისტურმა სისტემამ, რამაც გაამლიერა ექვი ონტოლოგიური პრობლემატიკის პერსპექტიულობაზე.

ა. ჯორჯაძის მიერ გნოსეოლოგიური პრობლემის დამუშავებისას მკაფიოდ იგრძნობა ი.კანტის გავლენა. პირადად მრავალგზის მიუთითებს კანტის მნიშვნელობაზე შემეცნების თეორიის კარდინალური საკითხების გადაწყვეტისას და გვთავაზობს შემდეგ მოსაზრებას: შეუძლია თუ არა შემეცნებელ სუბიექტს იმ ყოფიერების არსებითი განზომილების წვდომა, რომელიც მას არ შეუქმნია და რომელიც მისგან დამოუკიდებლად არსებობს?. როდესაც საგნები შემეცნებელ სუბიექტს ურთიერთმიმართებაში ეძლევა, სად შეიძლება ურთიერთმიმართების წყაროს ძებნა – შესამეცნებელ საგნებში თუ შემეცნებელ სუბიექტში?, მისი მტკიცებით წყარო შემეცნებელ სუბიექტშია საძიებელი და არა თვით საგნებში. არც ჩვენი ცოდნა, არც ამ ცოდნის საგანი არ სცილდება მოვლენათა სამფლობელოს, რომელსაც ჩვენს გონებაში რიგი და წყობა შემოაქვს, რაც ერთმანეთთან დაკავშირებისას ჩვენი გონების მიერ აუცილებელ კანონს ექვემდებარება. „ყოველ მოვლენას ვაკავშირებთ მეორე მოვლენასთან, მეორეს მესამესთან და მთელი მოვლენათა სამყარო ჯაჭვით არის გადაბმული და ეს ერთმანეთთან დამოკიდებულება აუცილებელი დამოკიდებულებაა, რადგან სხვადასხვანაირად ჩვენ ვერ წარმოგვიდგენია მოვლენათა არსებობა“ (2 გვ.124) სხვადასხვა მოვლენათა ერთმანეთთან დაკავშირება ჯორჯაძის აზრით არის მიზეზობრიობა.

ადამიანის გონება ერთმანეთს აკავშირებს საგნად დასახულ მოვლენებს: „იგი ემყარება მიზეზის კანონს და ამ კანონს აქვს აუცილებლობის ხასიათი, ხოლო მიზეზის კანონიც და აუცილებლობაც ობიექტურად კი არ არსებობს, არამედ იგია ის პირობა, ურომლისოდაც საგნის ცოდნა შეუძლებელია“ (2.გვ–124).

ლოგიკურია ა.ჯორჯაძის მტკიცება, რომ მეცნიერება საალბათო ცოდნას იძლევა, მისი კომპეტენცია ისაზღვრება იმ მოვლენათა ცოდნით, რომელიც დროსა და სივრცეში მიმდინარეობს და რომელიც ეკავშირებიან ერთმანეთს მიზეზობრიობის კავშირით. მისი მტკიცებით ფილოსოფიამ რომ პასუხი გასცეს კითხვებს „საიდან“ და „სად“, სად არსებობს სიცოცხლე თუ ბუნება, მან პრინციპულად უნდა შეცვალოს ცოდნის თეორია და დაამტკიცოს, რომ მეცნიერებას საქმე აქვს არა მოვლენებთან, არამედ თვით თავისთავად არსებულ

მიმართულებებთან. იგი წერს, რომ „დღემდე შემუშავებულია განსაზღვრული ბუნების თეორია და მან უნდა დაამტკიცოს, რომ მეცნიერებას საქმე აქვს არა მოვლენებთან, არამედ თვით თავისთავად არსებულ მიმართულებებთან, იგი წერს, რომ „დღემდე შემუშავებულია განსაზღვრული ბუნების თეორია შემეცნებისა. ვინც მას არ იყენებს სხვა თეორია უნდა წამოაყენოს, და თუ არ წამოაყენა, თავის მსჯელობას მსოფმხედველობის სახელით ნათლავს, იგი ღალატობს იმ პირობებს, რომელთა წყალობით შესაძლებელია მსჯელობა“ (2.გვ.162).

იმ გნოსეოლოგიურ შეხედულებას, რომლებსაც ჯორჯადე გთავაზობს ჩვეულებრივ ემპირისტულად ორიენტირებულ ფილოსოფიას, სახელდობრ, პოზიტივიზმს უკავშირებენ. ზედაპირული ანალიზისას ეს შეიძლება მართლაც ასე მოგვეჩვენოს. ჯორჯადე მოითხოვს, რომ „ფაქტების“ სფეროში დავრჩეთ. იგი აკრიტიკებს მეტაფიზიკას, თუმცა დასადგენი მას რამდენად პოზიტივისტურად ესმოდა ფაქტი.

როგორც დავინახეთ ა.ჯორჯადის გნოსეოლოგიური შეხედულებანი კანტის თეორიული ფილოსოფიის გავლენას ნამდვილად განიცდის, მაგრამ იგი სცილდება კანტის შეხედულებებს და სიცოცხლის ფილოსოფიის წარმომადგენლებისაკენ იხრება. მის შესახებ არსებობს აზრი, რომ ჯორჯადე ხან პოზიტივისტად, ხან ნეოკანტიანელად, ხანაც აგნოსტიკოსად მიიჩნევენ რაც არასწორია.

ყურადსაღებია „მეტაფიზიკის“ და „მეტაფიზიკურს“ ტერმინებისადმი ა.ჯორჯადის დამოკიდებულება, მეტაფიზიკას ა.ჯორჯადე ძირითადად პოზიტივისტური აზრით მოიხმარს. ამ ტერმინით იგი ცალმხრივ, მთლიანობის რომელიმე მომენტის გამააბსოლუტურებელ მოძღვრებას გულისხმობს და მას მოიხმარს ჰეგელის მსგავსად, ესე იგი როგორც დიალექტიკის საპირისპიროს. დასტურად გამოდგება მსჯელობა. „ორივე მოძღვრება მეტაფიზიკური მოძღვრებაა, რადგან ერთის საგანი აბსოლუტური სუბიექტივიზმია, ხოლო მეორეს – აბსოლუტური ობიექტივიზმი, პირველი უარყოფს ცხოვრებასა და ბუნებას, მეორე – ადამიანს, თავისი გონებითურთ, ურომლისოდაც არაფერი შეგნება არ ძალგვიძს“. (3. გვ–124).

ჯორჯადის მიერ „მეტაფიზიკის“ ორსახა მოხმარებისას უპირატესობა პირველს უნდა მიენიჭოს, რაც აუცილებლობით გამომდინარეობს მისი შემეცნების თეორიის ფუნდამენტური პრინციპიდან, თავისთავად არსებულთა და მოვლენათა სამყაროს რადიკალური გამოიჯვნიდან და მეცნიერული ცოდნის საგნად მხოლოდ იმ არსებულთა გამოცხადებიდან, რაც მოქცეულია, სივრცისა და მიზეზობრიობის ჩარჩოებში.

ჯორჯადის ნააზრევში დაფიქრებას იმსახურებს სიცოცხლის არსის ფილოსოფიური ანალიზი რაც ბიოლოგიაში გავრცელებულ შეხედულებად იყო დამკვიდრებული მე–20 საუკუნის დასაწყიაში, რასაც იგი კრიტიკულად წარმოადგენს და დასძენს: „ევროპულ ქიმიურ ლაბორატორიებში ბეჯითი მუშაობა მიდის იმ დარგში, რომელმაც უნდა აღმოაჩინოს და გამოაშკარავოს სიცოცხლის გაჩენის პრობლემა. ცდილობენ ქიმიურად მოამზადონ სადა არსება, რომელსაც ადამიანური ნიშნები ექნება,... მეცნიერული თავმდაბლობა და რწმუნება, ვითომ მას არ აინტერესებს ის თუ როგორ ჩნდება სიცოცხლე, არამედ მარტოოდენ ფაქტი სიცოცხლისა, ეს რწმუნება მოკლებულია გულწრფელობას“. (2.გვ–143–144).

ჯორჯადის მიერ სიცოცხლის არსისა და საზრისის გარკვევის საქმეში უარყოფილია სიცოცხლის საბუნებისმეტყველო ახსნის მეთოდი. მეცნიერთა დასკვნებით იგი მიდის იმ

წერტილამდე, რომ რაციონალისტური მეთოდებით, ანალიზითა და სინთეზით არ აიხსნება სიცოცხლის რაობა და მისი საზრისი, რომ მასში არის რაღაც ირაციონალური, რომლის რაციონალიზაცია შეუძლებელია. მისი აზრით კითხვაზე, თუ რა არის ადამიანის სიცოცხლის მიზანი, არც მეცნიერებას აღმოაჩნდა პასუხი, არც რელიგიას და არც დღემდე არსებულ ფილოსოფიურ თეორიებს, რომლებიც მეტაფიზიკას მისდევენ, მისი მტკიცებით ამ რეალობამ განაპირობა მსოფლიო სევდის წარმოქმნა, რომელიც იქცა თანამედროვე ფილოსოფიისა და პოეზიის მქონე ძალად. იგი განასხვავებს ფილოსოფიურსა და სოციალურ პესიმიზმს. მისი აზრით სოციალური პესიმიზმი უფრო ადვილი დასაძლევია, რადგან ამ სფეროში ადამიანი ადვილად შეამჩნევს ცხოვრების პროგრესს, უჩნდება მომავლის იმედი, რადგან უსამართლობა და ძალმომრეობა არ არის უძლეველი მტერი ადამიანისა“, უფრო დიდი მტერი სიკვდილია ადამიანისათვის.

არჩილ ჯორჯაძე თავის ნააზრევში ძირეულად ანალიზებს ადამიანური ყოფიერების არსს და დასძენს „ტრაგიზმი ადამიანის სიცოცხლის უტყუარი ფაქტია“. სიცოცხლის წყურვილს სიცოცხლე ვერ აკმაყოფილებს, სინამდვილე დალატობს ადამიანსო, მას ტოვებს მიხედოს და უმწყოს ეულსო. იგი განიხილავს ტრაგიზმის საფუძველს და მისი დახასიათებით ადამიანი სხვა არსებათა მსგავსად უბრალოდ კი არ დგას სიკვდილ–სიცოცხლის მიჯნაზე, არამედ მის ხვედრსაც აცნობიერებს, ამ გაცნობიერებისაც თავისი სპეციფიკა აქვს. ადამიანისათვის უცნობია საიდან მოდის, საით მიემართება. მის ნააზრევში ხშირად შევხვდებით აზრს, რომ სიცოცხლე წარმავალი და დაუდგომელი რამ არის, დაბადების წინ სიბნელეა და სიკვდილის შემდეგაც სიბნელეა.

მისი აზრით ადამიანი მართლაც მატერიალურია, ფიზიკური სინამდვილის ნაწილია, მაგრამ მის ფიზიკურ სინამდვილეზე დაყვანა შეუძლებელია, რადგან მასში ფიზიკურზე დაუყვანადი ელემენტია, კერძოდ „ფსიხიური“, რაც მასთან არ მოიაზრება ფსიქიკურად, არამედ ადამიანი იდეალურია, შემოქმედებითი მოღვაწეობის ყველა ფორმას – ფილოსოფიას, რელიგიას, ხელოვნებას მიმართავს და მათ პრინციპებზე აკეთებს აპელირებას.

ცალკე სამსჯელოა ა.ჯორჯაძის თვალსაზრისი ადამიანის ირაციონალური საწყისის შესაფასებლად. იგი გვთავაზობს არა აბსოლუტურ კრიტერიუმს, ე.ი. ისეთ კრიტერიუმს რომელიც ამ საწყისს პოზიტიურად დაახასიათებდა, არამედ მხოლოდ ისტორიულ კრიტერიუმს, რაც გულისხმობს აღწეროს ის და განიხილოს თუ როგორ განიცდებოდა ირაციონალური საწყისი ამა თუ იმ ეპოქაში ამა თუ იმ პიროვნების მიერ. იგი აღნიშნავს იმასაც, რასაც ნაკლი ახასიათებს – მას არ შეუძლია დააკმაყოფილოს ადამიანის მუდმივი წყურვილი, რომ სამუდამო და უცვლელ საფუძველზე დაამყაროს თავისი პიროვნული ცხოვრება.

არჩილ ჯორჯაძის აზრით, ადამიანის დგომა სასრულობის საიდუმლოს წიმაშე მას არ აქცევს პასიურ არსებად. ამ საიდუმლოს გაცნობიერება და მისით გამოწვეული ტანჯვა ადამიანური ცხოვრების პოზიტიურ ელემენტადაც გვევლინება,

მეტად საყურადღებოა ა.ჯორჯაძისეული სიცოცხლის ირაციონალური ანალიზი, რომელიც გვიჩვენებს, რომ ქართველი მოაზროვნე ორიგინალურად და შემოქმედებითად უდგება პრობლემას და მას წყვეტს სიცოცხლის ფილოსოფიის პოზიციიდან, მისი დასკვნები

არსებითად ემთხვევა სიცოცხლის ფილოსოფიის წარმომადგენლების ძირითად პრინციპებს. სიცოცხლე არ თავსდება რაიმე ობიექტური კანონზომიერების ფარგლებში, რაღაც საყოველთაოშია. იგი თავისი ბუნებით ინდივიდუალურია. საერთო დასკვნით ა.ჯორჯაძე სიცოცხლის ფილოსოფიის დამცველია და მისი მსოფმხედველობაც მასზეა დამყარებული.

ლიტერატურა

1. ა.ჯორჯაძე – თხუზულეზანი, წიგნი მეორე – თბილისი, 1911 წ.
2. ა.ჯორჯაძე – თხუზულეზანი, წიგნი მესამე – თბილისი, 1909 წ.
3. ა.ჯორჯაძე – თხუზულეზანი, წიგნი მეოთხე – თბილისი, 1911 წ.